

Het ontstaan van de canon

Hoe betrouwbaar is de Bijbel?

Over het ontstaan van de Bijbel is de laatste jaren veel verwarring ontstaan. Zo leeft de verdachtmaking dat de RK-Kerk in de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis geschriften verduisterd heeft. De *Da Vinci Code* heeft hieraan een forse bijdrage geleverd. Is de Bijbel wel compleet of is er mee gesjoemeld?

De omvang van de Bijbel staat al eeuwenlang vast. Beeld: SXC

Gijs van den Brink

De kerk heeft het Oude Testament van de Joden ontvangen. De Here Jezus en de apostelen lazen en citeerden de TeNaCh, die wij nu kennen als de canonieke boeken van het Oude Testament. Maar hoe zit dat met het Nieuwe Testament? Over zeven van de 27 boeken is tot in de vierde eeuw een discussie geweest. Dat zijn Hebreëën, Jakobus, 2 Petrus, 2 en 3 Johannes, Judas en het boek Openbaring.

Boek gesloten

Als we aan het einde van de tweede eeuw de balans opmaken, zien we dat de drie grote theologen in deze tijd, Irenaeus, Tertullianus en Clemens van Alexandrië, een NT kenden, dat vier evangeliën bevatte en een deel met brieven van apostelen. Maar van een aantal brieven werd de canoniciteit bestreden. Deze situatie blijft in de derde eeuw ongeveer hetzelfde. Het feit dat van een aantal boeken het gezag omstreden was, lijkt erop te wijzen dat men vanaf het midden van de tweede eeuw vond dat de canon van het NT gesloten moest zijn. Met andere woorden: het aantal boeken moest precies

vaststaan. Alleen wat betreft die zeven boeken werd het gezag sinds het einde van de tweede eeuw dan hier, dan daar bestreden. Aan deze onzekerheid kwam een einde in het jaar 367, toen Athanasius zijn bekende Paasbrief schreef, waarin hij de ons bekende 27 boeken van het NT voor gezaghebbend houdt. Hij wordt hierin enkele jaren later gevolgd door een synode in Rome en de kerk in het Westen.

Waarom discussie?

Er zijn twee hoofdredenen waarom het gezag van deze boeken ter discussie stond. De kerk groeide in verschillende delen van de wereld. Zo werden bijvoorbeeld de brieven van Johannes aan-

delen van de wereldkerk met de nodige discussie gepaard ging.

De tweede reden is de toevloed van sektarische en pseudepigrafische literatuur. Dat zijn geschriften die christelijke kenmerken hebben en waaraan de naam van een apostel werd verbonden. Het betreft boeken die in onze tijd veel media-aandacht krijgen, zoals het 'evangelie van Judas' en jaren geleden het 'evangelie van Thomas'. En de Montanisten, een kerkelijke stroming in de 2e eeuw, hebben destijds behoorlijk wat discussies veroorzaakt over het gezag van het boek Openbaring.

Oor- en ooggetuige

Drie criteria maakten een boek ge-

zaghebbend. In het NT is er sprake van het onomstotelijk gezag van de woorden van Jezus Christus. Hijzelf zegt: 'Jullie hebben gehoord dat er gezegd is... maar Ik zeg u...' (Mat. 5:21-48). Hij spreekt met het gezag van de Messias, de plaatsvervanger van God op aarde.

In de tweede plaats lezen we over het gezag van de apostelen. Jezus zegt tot hen: 'Wie u ontvangt, ontvangt Mij en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem, die Mij gezonden heeft' (Mat.10:40). Hun gezag betreft vooral het onderwijzen van de leer van Jezus.

In de derde plaats wordt in het Nieuwe Testament het 'oor- en ooggetuige zijn' genoemd als kenmerk van betrouwbaarheid

Aan de slag

Meer lezen

M. Green, De boeken die de kerk afwees. Fictie of waarheid in de Da Vinci code, Medema: Vaassen 2006. € 14,95, ISBN 90 6353 472 8

en waarheid. Vooral Johannes en Lucas hebben dit criterium sterk benadrukt (Luc.1:2; 1Joh.1:1-3). De zeven boeken die eerder ter discussie stonden, voldeden aan deze criteria, zo werd geoordeeld.

De canon is afgesloten

We kunnen concluderen dat de canon geen bedenksel van de kerk is, maar al heel vroeg door de christelijke gemeente beschouwd werd als een geschenk aan de kerk van Christus. De omvang van de canon was in principe compleet vanaf het moment dat de boeken geschreven waren. Ze werden gezien als de openbaring van Jezus Christus en het verslag daarvan door apostelen en ooggetuigen. Van alle 27 boeken van het NT konden de schrijvers zeggen: 'Wat er was vanaf het begin, wat wij gehoord hebben, wat wij met eigen ogen gezien en aanschouwd hebben, wat onze handen hebben aangeraakt, dat verkondigen wij: het Woord dat leven is.' (1Joh.1:1-3).

Drs. Gijs van den Brink is theoloog en schreef het boek 'Op betrouwbare grond', over ontstaan en gezag van het Nieuwe Testament

Er is een toevloed van boeken, zoals de Da Vinci Code, waarin allerlei intriges rond het ontstaan van de Bijbel worden gesuggereerd.

Hoorden deze zeven bijbelboeken wel tot de canon?

vankelijk alleen in Klein-Azië gelezen en de brief van Jacobus, voor zover we weten, alleen in Rome. Het is daarom begrijpelijk dat hun acceptatie in andere

Aan de slag

Verwerkingsvragen

1. Als er een tot nu toe onbekende, maar authentieke brief van Paulus zou worden ontdekt, moeten we die dan opnemen in de canon van het NT? Waarom wel/niet?
2. Er worden de laatste tijd regelmatig evangeliën en brieven gepubliceerd die

- op naam van een apostel staan. Noem een paar kenmerken die volgens u van belang zijn voor de echtheid/authenticiteit van een geschrift.
3. Lees Openbaring 22:18. Wat betekent deze tekst (voor u)?